

Historian huomionarvoisia oppeja

Kotimainen geologiyhteisö on valmistautumassa 1886 perustetun Suomen Geologisen Seuran 130-vuotisen taipaleen juhlintaan: seuran puheenjohtaja pyytää esityksiä ensi vuonna jaettavan Eskola-mitalin tai kunniajäsenyyden vastaanottajaksi (s. 34). Tulvan syysekskursion teema juhlistaa niin ikään pyöreitä vuosia – retki suuntautuu historialliseen Orijärven ympäristöön, missä Pentti Eskolan kallioperäkartoitukset valmistuivat sata vuotta sitten (s. 63).

Kansainvälisen yhteisön kanssa juhlimme William Smithin laatimaa, kaksisataa vuotta sitten valmistunutta Englannin, Walesin ja eteläisen Skotlannin kattavaa geologisten karttojen keulakuvaa (Sharpe 2015). Smithin työ oli paitsi ensimmäinen koko maan kattava geologinen kartta, myös hämmästyttävän hieno, kolmiulotteisen vaikutelman antava esitys geologisten kerrostumien ikäsuhteista.

Kun Smith julkaisi geologisen karttansa vuonna 1815, Suomessa oli jo kauan harrastettu malminetsintää ja kaivostoimintaa, mutta systemaattinen geologinen kartoitus alkoi vuosikymmeniä myöhemmin. Suomen monotonisena koettu geologia ja senaikainen puutteellinen ymmärrys kallio- ja maaperämme ikäsuhteista oli aiheuttanut tutkimustyön taantumisen verrattuna kansainväliseen kehitykseen. Vuosisadan lopussa ensimmäinen painet-

tu geologinen kartta Suomesta valmistui väitöskirjatyön ohessa Inarin ja Utsjoen alueelta (Jernström 1874), ja vuorihallituksen yhteydessä alkoi vuonna 1877 toimia mittakaavan 1 : 200 000 karttalehtiä järjestelmällisesti työstänyt Geologinen toimisto.

Monien vaiheiden jälkeen itsenäinen geologinen tutkimuslaitos sai alkunsa vuonna 1886 keisari Aleksanteri III:n hyväksyessä asetuksen, jonka mukaisesti perustettiin Geologinen Komissioni, nykyinen Geologian tutkimuskeskus. Samana vuonna mm. herra Jakob Johannes Sederholm oli perustamassa Suomen Geologista Seuraa. Sederholm oli kansainvälisestäkin tunnettu prekambriksen geologian edelläkävijä, jonka johdolla Geologinen Komissioni kartoitti Suomea intensiivisesti, uudenaikaisin menetelmin ja aktualistisen periaatteen mukaisesti. Sederholm myös kokosi ensimmäisen koko maamme kattavan geologisen kartan Suomen maantieteellisen seuran vuonna 1899 julkaisemaan Suomen kartastoon.

Tänä päivänä suomalainen geologinen tutkimus on vahvasti verkostoitunutta ja kansainvälistynyttä. Tutkimusprojektit ja -ohjelmat ovat sekä henkilötyövoimaltaan että rahoitukseltaan yhä tyypillisemmin kansainvälisiä ja monitieteisiä. Myös 1800-luvun lopussa tapahtunut geologian nousukausi Suomessa lienee ollut paljolti Tukholmassa oppia saaneii-

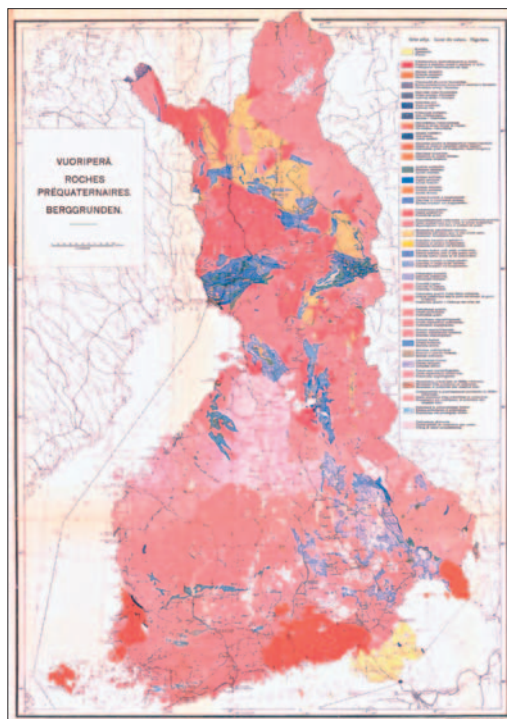
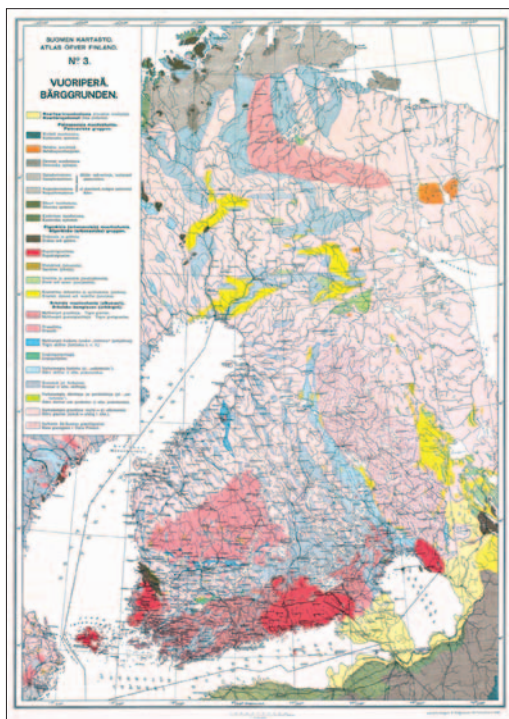

den ikätovereiden J.J. Sederholmin ja Helsingin yliopiston geologian ja mineralogian professorin Wilhelm Ramsayn kosmopoliittisen toiminnan ansiota. Alun perin filosofiaa opiskellut Sederholm (1911, 1930) kiteytti jo toistamiseen uudistunutta Suomen geologista karttaa esitellessään: “Each new endeavour however may serve for a certain time as a summary of the knowledge hitherto”. Muistameko me globaaliyhteiskunnan kasvatit yhä tarkastella tietoa ja tutkimusta – sitä ikiomaakin – samassa hengessä, vilpittömin ja kriittisin mielin?

MAIJA HEIKKILÄ
Päätoimittaja

Kirjallisuus

- Jernström, A.M., 1874. Material till Finska Lappmarkens geologi I. Utsjöki och Enare Lappmarker. Bidragen till kännedom af Finlands natur och folk 21:93–229.
- Sederholm, J.J., 1899. Vuoriperä. Suomen kartasto, no. 3, 1 : 2 500 000. Suomen maantieteellinen seura, Helsinki.
- Sederholm, J.J., 1911. Les Roches préquaternaires de la Finlande. 2ème ed. revue. Extrait de l’atlas de Finland 1910. Bulletin de la Commission Géologique de Finlande 28, 27 s.
- Sederholm, J.J., 1930. Pre-Quaternary rocks of Finland. Explanatory notes to accompany a general map of Finland. Bulletin de la Commission Géologique de Finlande 91, 55 s.
- Sharpe, T., 2015. The birth of the geological map. Science 347:230–232.

Kuva: J.J. Sederholmin (1899, 1911) kokoamat kaksi ensimmäistä koko Suomen kattavaa kallioperä-karttaa, jotka julkaistiin Suomen kartaston kahdessa ensimmäisessä laitoksessa. Aineistojen lähteet: Kansallisarkisto ja Geologian tutkimuskeskus.